

відповідний інформативний та естетичний вплив на читача, надати мові твору образності та експресивності. Підбір українських еквівалентів, хоч і не завжди вдало, здійснювався з урахуванням особливостей мови перекладу задля відповідного прагматичного впливу на реципієнта.

Список використаних джерел:

1. Академічний тлумачний словник української мови: в 11 томах. – К. : Наукова думка, 1970 -1980
2. Селіванова О. О. Світ свідомості в мові. Мир сознания в языке. Монографічне видання / О. О. Селіванова. – Черкаси : Ю. Чабаненко, 2012. – 488 с.
3. Oxford Dictionaries. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.oxforddictionaries.com/>

Джерела фактичного матеріалу:

4. King Stephen. Doctor Sleep [Text] / Stephen King. – Scribner, September 24, 2013. – 532 p.
5. Кінг С. Доктор Сон: роман / Стівен Кінг; пер. з англ. та ком. О. Красюка. – Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2015. – 640 с.

Науковий керівник: д. філол. н., професор Селіванова О. О.

А. В. Шаповал

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ПЕРЕКЛАД ЗАПЕРЕЧЕНЬ РОМАНУ ДЖ. ФАУЛЗА «КОЛЕКЦИОНЕР»

Заперечення належать до важливих категорій мови, становлячи одну з основних розумових операцій. Універсальність заперечення обумовлена прагненням людини до диференціації явищ дійсності й відбиттям цього процесу в мові. У лінгвістиці заперечення найчастіше розглядається як елемент значення речення, який указує, що зв'язок, який встановлюється між компонентами речення, на думку мовця, реально не існує або що відповідне стверджувальне речення відкидається мовцем як помилкове [1, 19]. Категорія заперечення в мові характеризується розгорнутою, складною системою засобів вираження й неоднорідністю семантики.

Категоріальна належність заперечення визначається як логіко-граматична, граматична, синтаксична, понятійна категорія. Лінгвістичне поняття заперечення, крім його відношення до слова й виразу, включає також і його віднесеність до морфеми. Лінгвісти звертаються до поняття заперечення в морфемній структурі слова, розглядаючи проблему антонімічних стосунків у мові. Однією з основних проблем перекладу заперечень є проблема досягнення їх адекватності в цільовому тексті.

Загальна історія заперечних конструкцій в багатьох мовах характеризується своєрідними коливаннями, які можна простежити на прикладі англійської мови.

Спочатку *ne* було первісним вигуком відрази, воно робилося, головним чином, м'язами обличчя – а саме скороченням м'язів носа. Згодом *ne* зникає, а разом з ним втрачається і значення відрази [2, 15]. В англійській мові стадії його розвитку були такі:

1) давньоанглійський період (до 1100) – *ne* було основним елементом заперечення: *Is ne secge*;

2) середньоанглійський період (1100-1500) – *ne* підсилювалося за допомогою *nought* або редукованої форми *not*: *I ne seye not*;

3) XIV – XVст. – *not* витіснило *ne* і стало основним запереченням у реченні: *I say not*;

4) у сучасній англійській мові заперечення підсилюється допоміжним дієсловом *do*: *I do not say*;

5) в останні роки *do not* скорочується в форму *don't*. Заперечення зливається з дієсловом, а літера *o* замінюється апострофом: *I don't say* [2, 32].

З вилученням або втратою заперечного прислівника стверджувальне значення слова змінювалося на заперечне. Найяскравіші приклади цього процесу знаходимо у французькій мові. В інших мовах перехід слова зі стверджувальним значенням у заперечення трапляється нечасто, наприклад: ісп. *nada* «нічого» з панцира. (res) *nata*, *nadie* «ніхто» й інші слова; в англійській знаходимо *but* з *ne...* *but*, порівн. діал. *nobbut*, цікаве *more* у значенні "no more" у південно-західній частині Англії, наприклад: *Not much of a scholar. More am I* [3, 10].

Під час аналізу основних засобів вираження заперечення в англійській мові на матеріалі роману Дж. Фаулза «Коллекціонер» [4] і його двох перекладів К. Чугунова [5] та І. Безсмертної [6] зроблені висновки, запропоновані власні варіанти перекладу заперечних конструкцій українською мовою та визначені особливості їх перекладу.

Отже, потреба у запереченні з'явилася дуже давно, ще у стародавні часи. Заперечення зазнало значних змін, про що свідчать етапи його розвитку. Кожна мова мала свої особливості вираження заперечення. Слова, заперечне значення яких не виражене формально-граматичними засобами часто трапляються в англійській мові.

Заперечення – елемент значення речення, який вказує, що зв'язок, який встановлюється між компонентами речення, на думку мовця, реально не існує або що відповідне стверджувальне речення відкидається мовцем як помилкове. Заперечення бувають різних видів і можуть проявлятися на будь-якому мовному рівні: лексичному, граматичному, синтаксичному та стилістичному.

На лексичному рівні заперечення може проявлятися у вигляді слів, які не мають формально-граматичних ознак заперечення. Такі слова найчастіше перекладаються за допомогою антонімічного перекладу, що призводить до того, що заперечення в оригіналі, яке було виражено на лексичному рівні в перекладі буде відтворюватися на граматичному рівні. На лексичному рівні перекладачі доволі часто використовують різні граматичні трансформації, з огляду на те, що вихідна мова та мова перекладу відносяться до різних граматичних груп.

Іноколи слова, які мають імпліцитне заперечне значення в оригіналі не мають лексичного заперечного відповідника в мові перекладу. В таких випадках перекладач змушений нехтувати формою. Але існують слова, заперечне значення яких збігається в мовах першотвору та перекладу.

Особливість імпліцитного заперечення полягає в асиметрії плану змісту та плану вираження. Тому перед перекладачем постає питання, що є найважливішим – відтворити форму чи зміст у перекладі в кожному окремому випадку. Перекладачі часто застосовують метод компонентного аналізу для того, щоб вичленити в слові сему заперечення.

Заперечні афікси в англійській мові приєднуються лише до іменних основ. Дієслівні ж основи з заперечними афіксами не поєднуються, тому що дієслівне заперечення передається в англійській мові аналітичною формою дієслова з часткою *not*. За наявності заперечних афіксів значну більшість становлять префікси. Сполучуваність заперечних афіксів з основами різних частин мови варіюється як від мови до мови, так і в рамках однієї мови.

Найпоширенішим засобом вираження заперечення є заперечна частка *not*, яка у перекладі відповідає заперечній частці *не*. Було виявлено 458 речень з заперечною часткою в оригіналі, з яких І. Безсмертна відтворила 87%, а К. Чугунов 82 %. Найбільшою кількістю похідних слів у тексті був представлений префікс *un-* – 43 % (від суми усіх заперечних префіксів), 22 % – префікс *in-*, 16% – префікс *dis-*, 11 % – префікс *im-*, 8 % – префікс *non-*, 3 % – префікс *de-*, 2% – префікс *mis-*. А з префіксами *ab-/a-* було знайдено лише два слова (*abnormal, amoral*). Заперечних суфіксів в англійській мові лише два: *-less* та *-free*. Суфікс *-less* завжди відповідає російському префіксу *не* або *без/бес* чи українському *не/без* і не викликає труднощів під час перекладу. Речень із цим заперечним суфіксом в досліджуваному творі було знайдено лише 28. Речень з суфіксом *-free* не було виявлено.

Емфаз та риторичні питання, які супроводжуються специфічною інтонацією слугують для того, щоб досягнути більшої емоційності. Під час перекладу емфаз та риторичних питань, які виконують функції заперечення, перекладачі намагаються максимально відтворити форму та зберегти зміст.

Список використаної літератури:

1. Бондаренко В. Н. Отрицание как логико-грамматическая категория / Бондаренко В. Н. – М. : Наука, 2003. – 211 с.
2. Мамедов Б. Р. Категория отрицания в современном английском языке / Мамедов Б. Р.– Баку : Астрельс, 2007. – 190 с.
3. Алигусейнова Ф. Ш. Типология отрицания в русском, лезгинском и английском языках / Алигусейнова Ф. Ш. – Махачкала : МИИЯ, 2007. – 153 с.
4. Fowles J. The Collector / J. Fowles – New York : First Laurel Edition, 2004. – 255 p.

5. Фаулз Джон. Коллекционер ; [пер. с англ. К. Чугунова]. – М. : ВИСМО, 2007. – 148 с.
6. Фаулз Дж. Пять романов: Башня из черного дерева. Элюдик. Коллекционер. Энигма. Тучая ; [пер. с англ. И. Бессмертной]. – М. : АСТ, 2007. – 444 с.

Науковий керівник: к. філол. н., доцент Кикоть В. М.

Н. Є. Юнікова

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ПЕРЕКЛАД КОЛОРОНІМІВ РОМАНУ О. УАЙЛЬДА «ПОРТРЕТ ДОРІАНА ГРЕЯ»

Відмінності в системах кольоропозначень різних мов зумовлені, насамперед, відмінностями природних умов проживання людей, носіїв цих мов, а також їх психофізичними особливостями. Способи перекладу кольоративних композит з англійської мови українською є актуальною темою дослідження з низки причин, головною з яких є кількісне переважаєння кольоропозначень в англійській мові, значне семантичне навантаження цих лексем у різностильових текстах.

Колороніми або кольороназви визначаються як лексеми, денотативним значенням яких є ознака кольору [1, 284]. Сприйняття кольору різними народами та його трактування неоднакове. Тому багатство барв навколишнього світу, своєрідно відображається й у різних мовах [2, 5]. Це означає, що ставлення до кольорів визначається культурно-історичними традиціями та звичаями народу.

Оскар Уайльд, вміло використовуючи кольоропозначення для створення образів своїх героїв, дуже часто включає переносні значення кольору в психологічний портрет персонажів.

Звернімося до назви його роману «Портрет Доріана Грея». Прикметник *grey (сірий)* часто означає консерватизм, витонченість, проте, проаналізувавши характер головного героя, а також події, що з ним відбуваються, читач розуміє, що ім'я героя символічне: воно містить негативну коннотацію. Сірий колір – символ воскресіння з мертвих, колір трауру. Перед нами не що інше, як «живий труп», зовні розфарбований у привабливі фарби: *gold hair* (золоте волосся: золотий із значенням розкоші, надмірності); *made of ivory and rose leaves* (створений із слонової кістки і пелюсток троянд: значення рожевого кольору – солодкість, задоволення, грайливість, романтика, витонченість, колір слонової кістки – безтурботність, задоволення); *scarlet lips* (яскраво-червоні губи – життя, спокуси); *frank blue eyes* (ясні блакитні очі – символ заспокоєння, інтелекту, невинності) [3, 235].

Нижче подано кількісний та відсотковий розподіл способів перекладу колоронімів в українському перекладі роману «Портрет Доріана Грея».

Переклад еквівалентною синтаксичною конструкцією виявився найпродуктивнішим (55 прикладів, що становить 44% від загальної кількості вибірки). Наприклад: *The studio was filled with the rich taste of roses, and when the light summer wind stirred amidst the trees of the garden, there came through the open door the heavy scent of the lilac, or the more delicate perfume of the pink-flowering thorn* [3, 2] // *Майстерню художника сповнювали густі пахощі троянд, а коли в садку здіймався літній легіт, він доносив крізь відчинені двері то п'який запах бузкового цвіту, то погідніший аромат рожевих квіток шипшин* [4, 4]. Кольоративну композиту *pink-flowering* передано еквівалентною конструкцією. Український переклад не містить композити на позначення кольору. Перекладач вдається до покомпонентного перекладу: переклавши слово *pink* як *рожевий* (переклад еквівалентом), а сполучення *flowering thorn* як *квіток шипшини*, враховуючи при цьому контекст речення та зосереджуючи увагу на значенні. Отже, переклад колороніма *pink-flowering* виконано за допомогою еквівалентної синтаксичної конструкції. В українському варіанті автор вживає словосполучення з метою побудувати речення відповідно до норм української мови.

Інший спосіб перекладу – переклад композит з вилученням однієї з основ англійської композити (26 прикладів, що становить 21% англійських кольоративних композит у творі): *Lord Henry smiled, and leaning down, plucked a pink-petalled daisy from the grass and examined it* [3, 12] // *Лорд Генрі посміхнувся, а тоді нахилився й зірвав у траві рожеву стокротку* [4, 9].